

33. Чистякова А. Б. Практическое пособие по методике преподавания русского языка как иностранного: Обучение аспектам языка / А. Б. Чистякова. – Харьков : Константа, 2007. – 176 с.
34. Шустикова Т. В. Вводно-предметный курс как старт в обучении научному стилю речи // Язык как фактор интеграции образовательных систем и культур (Выпуск 2) : сб. науч. ст. (по итогам научного российско-украинского семинара) / Шустикова Т. В., Воронкова И. А., Журкина Н. В. [та ін.] ; под ред. И. Б. Игнатовой, Л. А. Безкоровайной. – Белгород : Изд-во БелГУ, 2007. – С. 277-279.

Варава С. В. Сучасні проблеми навчання іноземців наукового стилю мовлення в контексті історії фахової мови навчання.

У статті розглядається питання щодо викладання наукового стилю мовлення іноземцям підготовчих факультетів ВНЗ. Коротко аналізуються основні досягнення, накопичені в цій галузі за роки розвитку методики викладання російської мови як іноземної, а також названо деякі проблеми, що виникають на сучасному етапі навчання іноземців.

Ключові слова: іноземні студенти, початковий етап навчання, науковий стиль мовлення, профіль навчання, фахова мова, міжпредметна координація.

Varava S. V. Modern Problems of Scientific Style of Speech Teaching to Foreigners in the Context of the History of Professional Language Training.

The article discusses the teaching of scientific style of speech to foreigners of the preparatory departments. The brief review of the main achievements reached in this area over the years is given. The problems that arise at modern stage of training of foreigners are described.

Keywords: foreign students, the initial stage of training, scientific style of speech, profile of training, professional language, interdisciplinary coordination.

Василенко О. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

АКТИВАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

У навчанні англійської мови актуальним є застосування нових методів, розробка яких відбувається з опорою на певну психологічну теорію. В статті автор обґрунтовує, що засвоєння іншомовної мовленнєвої діяльності відбувається за умови активації уваги, мислення і оптимального прояву організованості особистості студентів. Автор наводить приклади ігор і завдань на практичних заняттях англійської мови.

Ключові слова: увага, розподіл уваги, обсяг уваги, концентрація уваги, переключення уваги, мислення, організованість особистості.

Методика навчання іноземній мові впродовж багатьох років спиралась на дослідження в області психології. Це не випадково, оскільки засвоєння іноземної мови є складним психологічним процесом. Будь-яка методика навчання базується на певній психологічній теорії, яка й визначає основні підходи до навчання.

Дослідження І. О. Зимньої [2], П. В. Лушина, С. Д. Максименка [4] свідчать, що становлення іншомовного мовлення залежить від багатьох психічних функцій і сторін психічної діяльності, до яких належать сприйняття, увага, пам'ять, мовлення рідною мовою. Щоб дослідити закономірні зміни, які відбуваються у психічних функціях студентів у навчально-виховному процесі опанування іншомовним мовленням, нам доцільно показати їх місце і роль у цьому процесі, обмежуючись при цьому аналізом тих з них, які найбільше впливають на нього. Відповідно до нашого предмету дослідження засвоєння іншомовної мовленнєвої діяльності відбувається при умові активізації

властивостей уваги, мислення і оптимального виявлення організованості особистості студентів.

Іншомовна мовленнєва діяльність здійснюється в ході процесів сприйняття (аудіювання, читання) і відтворення (говоріння і письма) усного і писемного мовлення.

Щоб оволодіти фонетичними явищами мовлення для сприйняття і диференціації звуків, необхідно виявляти стійкість і достатній обсяг уваги, а при запуску мовленнєворухового апарату – розподіл, і в моменти домінування сприйняття або відтворення звука – переключення уваги. Процеси сприйняття і диференціації звуків можуть бути успішними за умови, якщо вони будуть усвідомленими. Майже кожна буква в англійській мові має кілька варіантів звучання. Кінестетичний сигнал виникає як наслідок порівняння зі сприйнятим і еталонним сигналами. Утворення кінестетичного сигналу, від якого залежить адекватність артикуляційної дії, має відбуватись у прослуховуванні звуків у всіх їх варіантах і систематичних тренуваннях у швидкому відтворенні звуків. Отже, запуск цього апарату можливий лише при уважному і усвідомленому сприйнятті і диференціюванні акустичних образів, які зберігаються в пам'яті і виникають у процесі мислення.

Щоб оволодіти читанням іншомовного тексту необхідно вчитися аналізувати структуру речень, розпізнавати основні граматичні форми слів, визначати їх контекстне значення. Важливо розрізняти письмовий мовленнєвий потік на синтагми і досягати розуміння їх змісту. Сприйняття граматичної структури речень, форм слів тими, хто вивчає мову, здійснюється при умові виявлення достатнього обсягу і стійкості уваги. Коли інформативні слова співвідносяться зі значеннями, що встановлюються в результаті перекладу, суб'єкт засвоєння іншомовного мовлення обов'язково активізує в собі такі властивості уваги, як переключення і розподіл, а далі переходить до з'ясування відповідних логічних зв'язків між словами і змістом речення в цілому, що потребує активізації мислення на вербальному рівні. За наявності завдання до прочитаного тексту (вибрати певну інформацію, відшукати в тексті слова, вирази, спираючись на текст, дати відповіді на запитання), необхідним є не лише стійкість й переключення уваги, а й розподіл, особливо пізніше, коли завдання стають більш різноманітними, складними, збільшується обсяг інформації в тексті, що також потребує розвиненого обсягу уваги. Якщо завдання ускладнюються (наприклад, студентам необхідно зрозуміти значення слова з контексту, скласти план до тексту, або ж запитання до тексту поставлені таким чином, що відповісти на них можна не просто виписавши речення з тексту, а зрозумівши головну думку і дати відповідь своїми словами), то виконання їх вимагає від студентів добре розвиненого мислення.

В оволодінні іншомовним говорінням дослідники М. Ш. Жинкін, І. О. Зимня, О. О. Леонтьєв виділяють мотиваційно-побуджувальний етап, етап програмування загального змісту і синтаксичної структури висловлювання та етап реалізації. Вибір англійської структури речення потребує оволодіння різними граматичними моделями та побудови різних видів речень. А для цього необхідно систематично слухати іншомовне мовлення, багато читати текстів, постійно працювати над практичним використанням граматичних правил, що не може відбуватись без основних властивостей уваги та мислення. Виконуючи завдання попарно, студенти виявляють взаємоконтроль, що є підґрунтям для виникнення самоконтролю, оскільки вони виправляють одне одного. Тут також задіяні всі властивості уваги не лише того, хто говорить, але й того, хто слухає. Отже, в усному мовленні у студентів має бути розвинена увага як дія контролю за граматикую і лексичним вибором, а також увага в сприйманні, зокрема її стійкість, переключення, розподіл і обсяг. Коли ми маємо справу з “відповідями близнюками” (тобто схожими на зразок), можна стверджувати, що певна інформація не пройшла осмислення, а отже, необхідним є активізація мислення для висловлення думки іноземною мовою.

Функції контролю властивості уваги виконують і при оволодінні писемним мовленням, оскільки воно формується і оформляється за допомогою усного мовлення. Мислення того, хто вивчає мову, бере участь в утворенні задуму (програмуванні) письмового викладу. Разом з увагою воно бере участь у реалізації програми і зіставленні. У писемному і усному мовленні необхідним є вживання граматики. На нашу думку, у засвоєнні граматичного матеріалу задіяні сприймання, пам'ять, мислення (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення), а також увага (обсяг, розподіл, переключення і стійкість). На початковому рівні, коли, наприклад, студенти вивчають, групу неозначених часів (Simple), важливу роль відіграє аналітичне мислення, яке має бути добре розвиненим. Необхідним тут також є стійкість уваги у засвоєнні матеріалу, переключення уваги при переході від теорії до виконання вправ і навпаки, розподіл і обсяг уваги – у застосуванні одночасно декількох граматичних структур (наприклад, *there is/are, have/has got*). Пізніше, коли граматичний матеріал ускладнюється, у вивченні теперішніх, минулих і майбутніх часів різних груп (Simple, Continuous, Perfect, Perfect Continuous) необхідними для студентів стають не лише аналітичність, але й синтетичність мислення, а також абстрактне мислення, залежно від характеру завдань чи змісту. Важливим є також порівняння з рідною мовою, особливо на старших курсах, коли вивчається інфінітив, дієприкметник і Gerund (якого в українській мові немає, але перекладатися може різними способами: просто іменником, дієсловом, або ж підрядним реченням). На старших курсах необхідним є не лише стійкість уваги, а й обсяг, розподіл, переключення.

У засвоєнні лексичного матеріалу важливими є обсяг уваги, пам'ять а також мислення, оскільки студенти порівнюють і співставляють лексичні одиниці один з одним та з рідною мовою.

В опануванні іншомовним мовленням велику роль відіграє організованість того, хто навчається, оскільки багато залежить від нього: як сприйме і зрозуміє того, хто вчить мові, чи має належну мотивацію, чи вміє правильно організувати свою самостійну діяльність, виділяти її основні напрямки, працювати систематично, наполегливо, цілеспрямовано, розуміючи труднощі, які можуть виникати у процесі засвоєння іншомовного мовлення і шляхів їх подолання. На думку І. О. Зимньої “той, хто навчається, є основною ланкою в справі засвоєння іноземної мови... Від того, наскільки людина ввійде у навчання, прийме його мету, умови і організує себе і свою діяльність учіння, залежить практично все” [2, с. 32]. На важливість формування таких особистісних якостей вказував і О. О. Леонтьєв [3]. Особливо важливо підкреслити думку про необхідність вироблення вміння організувати себе і свою діяльність учіння, яку можна розуміти, як здатність людини до довільного виявлення продуктивної уваги, мислення, інших сторін психіки задля високих досягнень в учінні або в іншій діяльності, які допомагають їй відповідно до мети спланувати роботу і свій час, виявляти відповідальне ставлення до своїх планів, дій і очікувальних результатів. Отже, організованість особистості, яка опановує іншомовне мовлення, корелює з розвитком властивостей уваги, мислення і всі разом є важливими детермінантами процесу засвоєння іноземної мови.

Таким чином, зазначені властивості уваги у процесі засвоєння іноземної мови актуалізуються та організують і контролюють сприймання інформації, її осмислення, запам'ятовування і збереження та утворення навичок продуктивного відтворення засвоєного матеріалу. Проте, у процесі засвоєння іноземної мови не лише увага як така забезпечує виконання зазначених функцій, а їх якість залежить від організованості особистості студента та глибокого мислення.

Для розвитку мислення заняття з іноземної мови мають великі потенційні можливості. Іноземна мова є лише засобом, за допомогою якого людина виражає свою думку. Створення на заняттях природних комунікативних ситуацій, метою яких є обмін думками, з врахуванням інтересів, життєвого досвіду, індивідуальних особливостей студентів є ще одним шляхом розвитку мислення студентів.

Так, використання детективних історій є, на нашу думку, ефективним для розвитку мислення. Викладач, або студент розповідає групі студентів початок детективної історії і потім одне – два речення кінця, або результат історії. Студенти повинні проаналізувати ситуацію, розвинути хід подій так, щоб логічно дійти до заданого кінця. Для розвитку ще й уваги, а саме стійкості та обсягу, можна дати повтор розповіді попереднього студента і своє продовження одним або двома реченнями. Потім викладач читає всю історію від початку до кінця, а студенти порівнюють свою історію з еталоном, що також розвиває стійкість уваги та гнучкість і критичність мислення.

На розвиток уваги можна запропонувати вправу, яка називається “Хто я?”. Один зі студентів уявляє, що він видатна людина, і розповідає про себе, не називаючи свого ім'я. Інші студенти уважно слухають, що розвиває у них стійкість і розподіл уваги, і називають видатну людину, яку зображує їхній одногрупник. Викладач може давати для цього завдання студентам картки з інформацією про видатну людину, з яких вони можуть використати речення і додати свої. Але студенти повинні працювати самостійно. При вивченні минулого часу з іноземної мови доцільно грати в цю гру з видатними особами, які жили раніше, а при вивченні теперішнього часу з видатними людьми сьогодення.

Зацікавивши студентів іграми і нестандартними завданнями, вони будуть більш уважно сприймати і запам'ятовувати навчальний матеріал. Водночас необхідно спрямовувати ініціативу студентів на оволодіння своєю увагою. Ігри, тренінгові вправи на розвиток уваги, а також правильно організоване аудіювання сприяють розвитку стійкості уваги, збільшують обсяг (розширюють кількість об'єктів, які охоплює увага одночасно), підсилюють здатність до розподілу уваги і сприяють розвитку переключення уваги.

Отже, ми розглянули мислення і властивості уваги, які є необхідними для ефективного засвоєння іноземної мови, а також визначили можливості для розвитку цих психічних функцій на заняттях з іноземної мови.

Використана література:

1. *Жинкин Н. Ш.* Механизмы речи / Н. Ш. Жинкин. – М. : АПН РСФСР, 1958. – 370 с.
2. *Зимняя И. А.* Психология обучения неродному языку / И. А. Зимняя. – М. : Русский язык, 1989. – 219 с.
3. *Леонтьев А. А.* Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания / А. А. Леонтьев. – М. : Наука, 1969. – 306 с.
4. *Максименко С. Д.* Психологические особенности механизма межъязыковой интерференции / С. Д. Максименко, П. В. Лушин // Новые исследования в психологии. – М. : Педагогика, 1983. – № 2. – С. 37-41.

Василенко О. Н. Активация психологических факторов обучения для повышения эффективности овладения иностранным языком.

В обучении иностранному языку актуальным является употребление новых методов, разработка которых осуществляется с опорой на определённую психологическую теорию. В статье автор обосновывает, что усвоение иноязычной речевой деятельности осуществляется при условии активации внимания, мышления и оптимального проявления организованности личности студентов. Автор приводит примеры игр и заданий на практических занятиях по английскому языку.

Ключевые слова: *внимание, распределение внимания, объем внимания, концентрация внимания, переключение внимания, мышление, организованность личности.*

Vasilenko O. Raising efficiency of foreign language mastering thought the activating of psychological factors of learning.

The use of new methods, development of that comes true with support of a certain psychological theory, is actual in educating of the foreign language. In the article an author grounds, that mastering of foreign speech activity comes true on condition of activating of attention, thinking and optimal display of good organization of students' personality. The author makes examples of games and tasks at English lessons.

Keywords: *attention, distribution of attention, volume of attention, attention focusing, twisting of attention, thinking, organization of students' personality.*

Вітченко А. О.
Київський слов'янський університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Стаття присвячена розкриттю особливостей науково-дослідної роботи студентів-філологів з методики викладання світової літератури, визначенню технологічних підходів до її організації в системі професійного навчання.

Ключові слова: *науково-дослідна робота студентів-філологів, пошукова діяльність, методика викладання світової літератури.*

Пріоритетними завданнями модернізації вітчизняної вищої школи є формування у молоді “сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості”, підготовка “кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій...” [3]. В умовах інтеграції до європейського освітнього простору, впровадження компетентнісної моделі підготовки фахівців особливої актуальності набуває проблема активізації науково-дослідної роботи студентів на засадах системного підходу.

Мета статті – розкрити особливості науково-дослідної роботи студентів-філологів з методики викладання світової літератури, визначити ефективні прийоми і форми її організації в системі професійного навчання.

Методологічним підґрунтям даної розвідки стали дослідження І. Ковальової, В. Краєвського, Н. Кузьміної, Я. Пономарьової, В. Сластьоніна та ін. Окремим питанням організації науково-дослідної роботи студентів, формування на її основі фахової компетентності присвячені праці А. Вербицького, О. Волкової, Т. Калашникової, О. Куцевол, Н. Посталюк, В. Прошкіна, Н. Саприкіної, І. Сопівник та ін.

Дослідники приділяють значну увагу оновленню методології, розробляють нові принципи, зміст, технологічне забезпечення науково-дослідної роботи у системі вищої професійної освіти, зокрема педагогічної. Так, наприклад, досліджуючи теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутнього вчителя-словесника, О. Куцевол серед основних умов успішності цього процесу називає активізацію пошукової діяльності студентів, пріоритетність творчих елементів над репродуктивними в їхній навчальній та позааудиторній роботі [1, с. 161]. Розкриваючи залежність навчальної підготовки студентів від стану науково-дослідної роботи, Н. Саприкіна доводить, що остання значно активізує розвиток професійних якостей майбутніх філологів, зокрема “творче мислення, дослідницькі навички..., розвиває наукову інтуїцію, творчий підхід до сприйняття знань і практичного їх застосування” [4, с. 346]. Аналіз наукового доробку за порушеною проблемою свідчить про нагальність фундаменталізації вищої педагогічної освіти, її переорієнтації на постійне самовдосконалення, професійне зростання і творчий пошук педагогів. Таким чином першочерговим завданням методики є оптимізація науково-дослідної роботи студентів, впровадження ефективних прийомів і форм її організації під час предметного викладання.

Вивчення вузівського курсу методики передбачається навчальними планами з напряму “Мова і література (англійська, німецька, польська, чеська, болгарська тощо)” наприкінці бакалаврату (у сьомому або восьмому семестрах), коли студенти, завершуючи здобуття базової